

Nr 282.

Av herrar **Pettersson** i Stäringe och **Johansson** i Bro, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående omorganisation av hushållningssällskapen.

Genom den Kungl. propositionen nr 176 har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen måtte antaga dels förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap, dels ock kungörelse med allmänna grunder för omorganisation av våra läns hushållningssällskap.

Den omorganisation som härigenom föreslagits av våra läns hushållningssällskap är av synnerligen viktig beskaffenhet och bör härför av riksdagen ägnas allvarlig uppmärksamhet. Våra hushållningssällskap, som för omkring ett hundra år tillbaka i tiden tillkommo på frivillighetens och det fria initiativets väg, hade till syftemål att förena lantmännens intressen för jordbruket och dess binäringar, för att höja dess livskraft, utveckla de rent tekniska förutsättningarna samt befordra produktionen. I sällskapets verksamhet har man därför under dessa hundra år ett oemotsagt förtjänstfullt och för landets och folkets självförsörjningsvärv betydelsefullt daningsarbete på de olika områdena av vår lanthushållning. När man således kan på samhällslivets område fastslå, att ett frivilligt och riksgagneligt arbete utom det ordnade samhällsskicket kunnat ej blott igångsättas, utan också vidmakthållas och utvecklas, måste man noga undersöka ej mindre den grundval man byggt sällskapen på, utan också än mer de inre bärande principerna, så att lagstiftningsverket icke förrycker det rent väsentliga och omöjliggör eller nedbringa sällskapets verksamhetskraft.

Den grundval våra hushållningssällskap byggdes på var den fulla självständighetens och självverksamhetens. Av helt naturliga skäl begränsades sällskapets verksamhetsområde till ett län, då i dess huvudsakliga uppgift låg viljan att ur länets olika lanthushållningsnäringar utvidga näringslivet och höja dess värdeallstring.

I sällskapens inre verksamhet sökte man också, att på ledande och ansvarsfulla poster få personer, som voro utrustade med de personliga egenskaper, som krävdes, och som dessutom voro villiga att offra sin arbetskraft för det vackra ändamålet. Sällskapens styrka har därför mindre berott på den större eller mindre anslutning de på frivillighetens väg vunnit i sina län, utan dessmer däri, att ett helgjutet intresse ifråga om intressen och syftemål kunnat bibehållas tid efter annan som gått. En strukturorganisation av modern beskaffenhet med allt sitt kiv och slit har säkerligen ganska snart förkvävt det levande enskilda intresset och förlamat kraften att handla och verka.

Det synes mig därför, att det nu framlagda omorganisationsförslaget ej i allt fullt beaktat dessa hushållningssällskapens grundprinciper och ej heller har man iakttagit den varsamhet, som otvivelaktigt varit av nöden, om man nu även för framtiden vill bevara detta välgörande och synnerligen behövliga sidoinflytande åt jordbruksnäringen och de binärningar till denna, hushållningssällskapet tagit till uppgift att stödja och utveckla. I fråga om ordalydelsen av § 2 i förslaget har Kungl. Maj:t således frångått den av lantbruksstyrelsen föreslagna ordalydelsen, vari denna anser, att villkoret för inträde i ett av hushållningssällskapen skulle vara, att den nyinträdande »förvärvsmässigt idkar» någon av de näringar sällskapet avser att befämja. Kungl. Maj:t stöder sig härvid på, att ett »idkande» av näring skulle vara liktydigt med att »förvärvsmässigt bedriva» densamma, emellan vilka uppfattningar det dock i vår tid finnes åtskilliga skiljaktigheter. För att undgå all tvetydighet härutinnan föreslår jag, att paragrafen erhåller följande lydelse: »Envar kommunalt röstberättigad som idkar jordbruk eller därtill hörande binärningar, ävensom fiske och hemslöjd som huvudsaklig förvärvskälla, äger» etc.

Genom bestämmelserna i § 19 skulle sällskapens förvaltningsutskotts handlingsfrihet och myndighet betänkligt kringskäras därigenom, att förvaltningsutskottets hittillsvarande möjligheter och rätt att i förekommande fall vidtaga åtgärder i sin ändamålsenliga verksamhet, även då dessa medföra smärre utgifter, helt uteslutits ur förslaget. Härigenom skulle sannolikt den praktiska verksamheten och även till en del initiativkraften inom ett sällskaps förvaltningsutskott förlamas. Handlingsfriheten och därmed också verksamhetsmöjligheten böra ej bindas vid så snäva gränser, att det ortliga intresset skall undanskjutas för att göras beroende av centraliserad maktbefogenhet, ty därigenom komma förvaltningsutskotten att mista sin självverksamhetsförmåga och sjunka ned till rena byråkratverk. I § 19 bör därför en bestämmelse inskjutas som ger rätt

för förvaltningsutskotten, att i förekommande fall handla och verka i fråga om åtgärder som avse att befrämja sällskapens syftemål, oavsett om några smärre utgifter därav komme att föraledas.

Bestämmelsen i §§ 11, 12 m. fl. om, att valen i hushållningssällskapen skola ske proportionellt är tydligen varken nödig eller nyttig. I betraktande av att sällskapen i hundra år kunnat förtjänstfullt skötas genom tillämpandet av majoritetsvalprincipen har reformen icke något nödvändighetsskäl för sig. Men genom bestämmelsen av proportionella val drivas sällskapen in på partiernas område, även om man skulle kunna undvika att partipolitiska åskådningar skulle göra sig gällande. Sannolikt skulle dessa bestämmelser komma att verka så, att parti-grupperingar skulle utan ändamålsnyttig beskaffenhet bildas, för att därigenom befördra rent lokala särintressen, ett dagsintresse eller dylikt och från inflytande på sällskapets angelägenheter utesluta den verkliga sakkunskapen och dugligheten, måhända också det verkliga och sanna intresset.

Den begränsning som i § 9 gjorts, att hushållningssällskapets ledamöter skulle vid sammanträden visserligen äga yttranderätt, men ej rätt att inverka på besluten, kommer sannolikt att förminska intresset för deltagandet i dessa sammanträden, vilka hittills varit av stor livskraftig betydelse. Rent praktiskt har det framgått, att det levande intresset för de syftemål och strävanden hushållningssällskapen gjort till sina, varit det bärande vid dessa sammankomster. Skulle detta intresse beskäras därigenom, att de deltagande skulle mista sitt inflytande på ärendenas gång, har man att också befara en motsvarande minskning av intresse för hushållningssällskapets angelägenheter. Om nu ombudens röster skulle begränsas till t. ex. fem, kunde man alldeles säkert medge att varje deltagare i sammanträdet också, utan skada för sällskapet, erhöi en personlig röst.

Det har också synts mig som om bestämmelserna i § 27, att varje socken i ett län skall bilda en underavdelning av sällskapet är en organisatorisk angelägenhet, som varje hushållningssällskap själv borde ha rätt att bestämma över. Utan att härvid beröra det rent ofornliga däri, att exempelvis en socken som har 150 invånare och knappast en enda intresserad sällskapsledamot, skulle likställas med de socknar som ha upp till exempelvis 15 å 20 tusen invånare och där kanske hela sällskapets intresserade krafter finnas, så föreligger här en hel del andra skäl för en friare områdesbildning såsom rent geografiska-, samfärds-, kommunikations- och andra intressen, vilkas betydelse för områdesbildningen säkerligen ingen annan än den som känner dessa, kan bedöma

lämpligheten av att i ena eller andra fallet utsträcka eller förminska områdena för en underavdelnings verksamhet, där de nu behöva regleras utom den kommunala indelningen och dess gränser.

Bestämmelsen i § 4, att de personer skola uteslutas, som ej inom en månad efter en bestämd dag erlagt sin årsavgift är alldeles för snäv och kommer att onödigtvis förorsaka stor manspillan inom sällskapen. Denna bör således såsom fullt onödig utgå ur lagen. Att såsom skett i § 6 bestämma kungörelse för ordinarie årssammanträde minst två månader i förväg är hindrande, för att upptaga ett ärende av vikt vid sammanträdet, vilket väl kan vara fullt utrett och kräva beslut, men som genom allt för snäva former skulle kanske i något fall få stå över till sammanträdet året därpå. Säkerligen kan denna kungörelse utan olägenhet fastställas till en månad.

Bestämmelserna i § 12 att alla 12 ledamöterna i förvaltningsutskottet samtidigt skola avgå synas vara synnerligen olämpliga, då utskottets goda kontinuitet och arbetsförmåga därigenom otvivelaktigt komme att betänkligt rubbas. De bestämmelser som i § 16 föreskrivas angående val av lantbruksombud synas onödigt krångliga och kräva en förenkling så att enkla majoritetsval få avgöra ombudsvalet. Den egendomliga bestämmelsen i § 18 att ett förvaltningsutskott icke må utse annan funktionär än de i § 17 bestämda, exempelvis en skattmästare m. fl. synes vara ett hugg i luften, som tjänar varken det ena eller andra ändamålet, varför paragrafen saklöst torde kunna utgå ur den föreslagna kungörelsen.

Med anslutning till det nu anförda får jag därför hos riksdagen hemställa,

att kungl. propositionen nr 176 angående omorganisation av våra läns hushållningssällskap måtte förändras i de av mig anmärkta förhållandena, och får jag värdsammast anhålla att vederbörande utskott företager de redaktionella förändringar i de anmärkta paragraferna, som av denna min framställning kunna föranledas.

Stockholm den 30 mars 1922.

Ivar Pettersson
i Stäringe.

A. J. Johansson
i Bro.